

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το συλλογικό αυτό έργο αφιερώνεται στον καθηγητή Φίλιππο Δωρή από μαθητές και νεότερους συνεργάτες του, ως ελάχιστο «αντίδωρο» για τη διδακτική και ερευνητική του προσφορά στη νομική επιστήμη, στους σπουδαστές και τους εφαρμοστές της. Το θέμα και η ιδέα του βιβλίου γεννήθηκαν πριν από τέσσερα περίπου χρόνια. Τον Ιανουάριο του 2006, κατά την διάρκεια εκδήλωσης της Ενώσεως Ελλήνων Αστικολόγων, ο Κώστας Παναγόπουλος ήταν ο πρώτος που δέχθηκε με ενθουσιασμό να εργασθεί για να τιμήσουμε τον αγαπημένο φίλο και δασκάλό μας, τον Φίλιππο Δωρή. Λίγο μετά προστέθηκε στην ομάδα ο Γιώργος Δέλλιος και σιγά σιγά προστέθηκαν με αγάπη και ενθουσιασμό και οι άλλοι φίλοι και μαθητές του Φίλιππου που υπογράφουν τις συμβολές που απαρτίζουν το έργο. Ο χρόνος και ο κόπος που χρειάστηκε κυρίως για την δημιουργία ενός έργου με ενιαία θεματική ενότητα και με την μεγαλύτερη δυνατή πληρότητα που επιτρέπει η ευρύτητα του θέματος αναλώθηκε ευχάριστα γιατί πίσω από την προσπάθεια υπήρχε πάντα ως κινητήρια δύναμη η ιδέα του δασκάλου που ποτέ δεν έκανε οικονομία στο χρόνο και στις προσπάθειές του να είναι κοντά σε όλους όσους συνυπογράφουν αυτό το έργο, να μας αναπτύσσει τις σκέψεις και τις ιδέες του για όλα τα επιστημονικά και διδακτικά θέματα που μας απασχολούσαν και να υποστηρίζει πάντα με θέρμη τις απόψεις του.

Στόχος του έργου είναι να αποδώσει και να αναλύσει με την μεγαλύτερη δυνατή πληρότητα το δίκαιο των νομικών προσώπων με έμφαση στα νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού δικαίου. Στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερη σημασία έχει το πρώτο μέρος, όπου αναλύεται το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τους κυριότερους τύπους νομικών προσώπων που εμφανίζονται είτε στην κοινωνική ζωή όπως είναι τα αστικά σωματεία, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι επαγγελματικές οργανώσεις, οι αθλητικές οργανώσεις, τα πολιτικά κόμματα, οι επαγγελματικοί σύλλογοι, τα ιδρύματα είτε στην οικονομική ζωή όπως είναι οι εταιρίες, οι συνεταιρισμοί, οι εταιρίες ελευθέρων επαγγελματιών. Παράλληλα αναλύεται διεξοδικά το φαινόμενο των ενώσεων προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα και των εταιριών χωρίς νομική προσωπικότητα, όπως είναι η αστική εταιρία ή η κοινοπραξία.

Σημαντικό μέρος του έργου καταλαμβάνει η ανάλυση των κανόνων που διέπουν την δομή και την λειτουργία των νομικών προσώπων του αστικού και του εμπορικού δικαίου. Δίνεται έμφαση στο δίκαιο οργάνωσης και λειτουργίας της διοικήσεως, των υποκαταστάτων αυτής οργάνων καθώς και στην ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρ. 69 ΑΚ για την αντιμετώπιση φαινομένων ακυβερνησίας που προέρχονται κυρίως από την έλλειψη μελών του διοικητικού οργάνου. Σε ειδικό κεφάλαιο ερευνάται διεξοδικά το

Πρόλογος

θέμα της ευθύνης των διαχειριστών νομικού προσώπου. Ακόμη δίνεται έμφαση στους κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας της συνελεύσεως ως συλλογικού οργάνου του νομικού προσώπου και αναλύονται διεξοδικά οι κανόνες που διέπουν την ελαττωματικότητα των αποφάσεών της.

Αφιερώνεται ιδιαίτερο κεφάλαιο στο ζήτημα της κατάχρησης του θεσμού του νομικού προσώπου. Ακόμη, συνοψίζονται σε ειδικό κεφάλαιο οι αρχές και οι κανόνες που διέπουν την ήυση και την εκκαθάρισή του.

Το δίκαιο του σωματείου, του ιδρύματος, της επιτροπής εράνων και της αστικής εταιρίας αναλύεται σε ιδιαίτερα κεφάλαια, αφού σύμφωνα με τις επιλογές του νομοθέτη του Αστικού Κώδικα πρόκειται για θεμελιώδεις μορφές νομικών προσώπων, από τις οποίες διακλαδώνονται άλλες εξειδικευμένες μορφές που δημιουργήθηκαν από τις ανάγκες της κοινωνικής και της οικονομικής ζωής. Κρίθηκε, τέλος, αναγκαίο να συμπεριληφθεί και ειδικό κεφάλαιο για την κοινοπραξία ως ενδιάμεση μορφή εταιρίας χωρίς νομική προσωπικότητα.

Από τη θέση αυτή ευχαριστούμε θερμά τον εκδοτικό οίκο «Δίκαιο και Οικονομία» του Πάνου Σάκκουλα για την έκδοση του έργου και την κυρία Κέλλη Νεζερίτη που συνέταξε το αλφαβητικό ευρετήριο και τον βιβλιογραφικό κατάλογο και διέθεσε γενναιόδωρα την εμπειρία της σε όλα τα τεχνικά εκδοτικά θέματα για να πάρει το βιβλίο τη μορφή που έχει.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2009

Κλεάνθης Ρούσσος

Γιώργος Δέλλιος

Κώστας Παναγόπουλος

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Νομοθετικό Πλαίσιο και Αρχές Οργάνωσης των Νομικών Προσώπων

§ 1. Εισαγωγή

Ι. Έννοια και διακρίσεις των νομικών προσώπων

1. Ιστορική εξέλιξη και διάκριση από το φυσικό πρόσωπο

Το δίκαιο, εκτός από τον άνθρωπο (φυσικό πρόσωπο· άρθρ. 34 επ. ΑΚ), αναγνωρίζει ως υποκείμενα δικαίου και τα καλούμενα *νομικά πρόσωπα* (άρθρ. 61 επ. ΑΚ), δηλ. ενώσεις προσώπων ή σύνολα περιουσίας που αποκτούν, με την τήρηση των όρων του νόμου, αυτοτελή προσωπικότητα, ανεξάρτητη από τα πρόσωπα που μετέχουν στη συγκρότηση ή τη λειτουργία τους (βλ. και παρακ. υπό 2). Οι ενώσεις προσώπων και τα σύνολα περιουσίας αποτελούν μορφές κοινωνικής συνεργασίας και οργάνωσης (κοινωνικές οργανώσεις) που κατευθύνονται στην πραγμάτωση σκοπών και συμφερόντων, για την επίτευξη και ικανοποίηση των οποίων απαιτείται σύμπραξη περισσότερων προσώπων ή συγκέντρωση περιουσίας¹.

Η αναγνώριση αυτοτελούς προσωπικότητας σε κοινωνικές οργανώσεις είναι αποτέλεσμα μιας μακροχρόνιας εξέλιξης, κατά τη διάρκεια της οποίας το δίκαιο αντιμετώπισε τις οργανώσεις αυτές με ποικίλους τρόπους, αρκετούς δισταγμούς και πολλή διακυμάνσεις. Ήδη στο ρωμαϊκό δίκαιο, υπό την επίδραση και των αρχαίων ελληνικών δικαίων, αναγνωρίζεται σε ορισμένες οργανώσεις αυτοτελής προσωπικότητα, χωρίς όμως να σχηματίζεται η γενική έννοια του νομικού προσώπου². Ο ρόλος των κοινωνικών οργανώ-

1. Βλ. σχετικά *Μαριδάκη*, ΑπΕκθ ΣχΑΚ/ΔΠρ, σ. 69 επ.· *Μπαλή*, ΓενΑρχ (1955), § 16 σ. 51 επ.· *Γαζή*, ΓενΑρχ Β/2, § 45 Ι· *Σημαντήρα*, ΓενΑρχ, αρ. 436 επ., 442· *Παπαντωνίου*, ΓενΑρχ (1983), § 30 Ι· *Σπυριδάκη*, ΓενΑρχ Α' (2007), αρ. 83· *Δωρή*, ΕισΑστΔ Β1 (1991), σ. 14 επ., 34 επ.· *Αυγουστιανάκη*, εις Σταθόπουλου/Αυγουστιανάκη (επιμ.), ΕισΑστΔ (1992), σ. 143 επ.· *Αν. Γεωργιάδη*, ΓενΑρχ (2002), § 13 αρ. 6· *Παπαστερίου*, ΓενΑρχ (2009), § 25 αρ. 8 επ., § 32 αρ. 1 επ., 7 επ.

2. Βλ. *Πετρόπουλο*, Ιστ/ΕισΡωμΔ (1963), § 46,3, § 53,ΙΙ· *Γκόφα*, Ιστ/ΕισΡωμΔ ΙΙ (1989), § 50· σχετ. και *Ρούσσος*, Γενέθλιον Αποστ. Γεωργιάδη Ι, σ. 791-792. Για την επίδραση του ελληνικού δικαίου βλ. και *Πανταζόπουλο*, ΡωμΔ Α' (1974), σ. 163. Για τα αρχαία ελληνικά δίκαια βλ. *Biscardi*, ΑρχΕλλΔ (1991), σ. 259 επ., 330 επ.· *Πανταζόπουλο*, ό.π., σ. 70. Για την εξέλιξη της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι βλ. και *Σπυρόπουλο*, εις Κασιμάτη/Μαυριά, ΕρμηΣ άρθρ. 12 §§ 1-3 (2001), αρ. 11 επ. μ.π.π.

Πρώτο μέρος: Νομοθετικό Πλαίσιο και Αρχές Οργάνωσης των Νομικών Προσώπων

σεων ενισχύεται στο βυζαντινό δίκαιο, καθώς και κατά την εξέλιξη του ρωμαϊκού δικαίου στη μεσαιωνική Δύση, η Γαλλική επανάσταση όμως χαρακτηρίζεται αντίθετα από δυσπιστία απέναντι στις σχετικές οργανώσεις, επειδή τις αντιμετώπισε ως περιοριστικές της ελευθερίας του ανθρώπου. Η δυσπιστία αυτή της Γαλλικής επανάστασης εκφράσθηκε και στον γαλλικό ΑΚ, από τον οποίο λείπει γενική ρύθμιση για τα νομικά πρόσωπα³. Κατά τη μεταγενέστερη όμως περίοδο της εκβιομηχάνισης υπήρξε αναζωογόνηση της σημασίας ποικίλων μορφών κοινωνικών οργανώσεων, με επιπτώσεις και στη νομική αντιμετώπισή τους. Αναδείχθηκαν λοιπόν ως φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων διάφορες οργανώσεις, όπως π.χ. εμπορικές εταιρίες, οικονομικοί συνεταιρισμοί, καθώς και ενώσεις ή σύλλογοι με ποικίλους σκοπούς (πολιτικούς, κοινωνικούς, επαγγελματικούς)⁴.

Αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής είναι μία διαφορετική αντιμετώπιση των ποικίλων μορφών κοινωνικών οργανώσεων ανάλογα με τον βαθμό συνεκτικότητάς τους: Χαλαρή μορφή ένωσης προσώπων εμφανίζουν π.χ. διάφορες σχέσεις *κοινωνικής φύσης*, όπως φιλικές σχέσεις, κοινωνικές συγκεντρώσεις κλπ⁵. Ένωση με στενότερο δεσμό μεταξύ των προσώπων, χωρίς όμως να ανάγεται σε αυτοτελές υποκείμενο δικαίου, υπάρχει στις περιπτώσεις όπου περισσότερα πρόσωπα είναι από κοινού φορείς ενός δικαιώματος (*κοινωνία δικαιώματος*, άρθρ. 785 επ. ΑΚ), ιδίως του δικαιώματος κυριότητας (*συγκυριότητα*, άρθρ. 1113 ΑΚ), οπότε μεταξύ των προσώπων αυτών δημιουργείται ένας δεσμός που απορρέει από τον νόμο, ανεξάρτητα από τη δικαιοπρακτική τους βούληση. Ένωση προσώπων, η οποία στηρίζεται στη βούλησή τους, υπάρχει στην *εταιρία* του ΑΚ (άρθρ. 741 επ. ΑΚ), χωρίς όμως και η ένωση αυτή να αποκτά (κατ' αρχήν) αυτοτελή προσωπικότητα (βλ. όμως και άρθρ. 784 ΑΚ)⁶. Οι οργανώσεις (ενώσεις προσώπων ή σύνολα περιουσίας) με τον υψηλότερο βαθμό συνεκτικότητας είναι αυτές στις οποίες το δίκαιο αναγνωρίζει τη δυνατότητα κτήσης αυτοτελούς (νομικής) προσωπικότητας (*νομικά πρόσωπα*, άρθρ. 61 επ. ΑΚ). Για τις ενώσεις προσώπων, καθώς και για τη σύσταση και λειτουργία των νομικών προσώπων, υπάρχει μάλιστα και αντίστοιχη συνταγματική κατοχύρωση και προστασία (βλ. π.χ. άρθρ. 12 Σ)⁷.

Για τις οργανώσεις με αυτοτελή προσωπικότητα χρησιμοποιείται στον νόμο ο όρος «νομικά πρόσωπα» (άρθρ. 61 επ. ΑΚ) προς διάκριση από τον άνθρωπο που καλείται «φυσικό πρόσωπο» (άρθρ. 34 επ. ΑΚ). Η χρήση όμως των όρων αυτών δεν σημαίνει ότι ο άν-

3. Βλ. Παπαντωνίου, ό.π., § 30 Ι· Αυγουστιανάκη, ό.π., σ. 144 μ.π.π. Βλ. και Δαγτόγλου, ΑτομΔ Β' (2005), αρ. 1035· Σπυρόπουλο, ό.π., αρ. 13 επ.

4. Βλ. Γαζή, ό.π.· Παπαντωνίου, ό.π.· Αυγουστιανάκη, ό.π.

5. Βλ. Σημαντήρα, ό.π., αρ. 437· Σπυριδάκη, ό.π.· Αυγουστιανάκη, ό.π. σ. 144 επ. Βλ. και Παπαστερίου, ό.π., § 32 αρ. 2.

6. Βλ. Γαζή, ό.π.· Σημαντήρα, ό.π. αρ. 438 επ.· Σπυριδάκη, ό.π.· Αυγουστιανάκη, ό.π.

7. Πρβλ. και ΕΣΔΑ 11, ΔΣΑΠΔ 22· βλ. παρακ. 2,α. Για την αναγνώριση των νομικών προσώπων στο κοινοτικό δίκαιο βλ. π.χ. και άρθρ. 48 (σε συνδ. με 43), 281 επ. ΣυνθΕΚ (νομική προσωπικότητα της Κοινότητας) κλπ.

θρῶπος έχει την ικανότητα δικαίου από τη φύση, ενώ στα νομικά πρόσωπα η ικανότητα αυτή απονέμεται από το δίκαιο. Η ικανότητα δικαίου είναι (νομική) ιδιότητα, η οποία αναγνωρίζεται (ή απονέμεται) από την έννομη τάξη τόσο στον άνθρωπο (φυσικό πρόσωπο) όσο και σε οργανωμένες ενώσεις προσώπων ή αυθύπαρκτα περιουσιακά σύνολα (νομικά πρόσωπα)⁸. Ο Αστικός Κώδικας στο βιβλίο των Γενικών Αρχών, μετά το κεφάλαιο για το φυσικό πρόσωπο (άρθρ. 34 επ. ΑΚ), περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο για τα νομικά πρόσωπα, στο οποίο προτάσσονται ορισμένες γενικές διατάξεις (άρθρ. 61 επ. ΑΚ)⁹ και ακολουθούν ειδικές διατάξεις για τα σημαντικότερα νομικά πρόσωπα του αστικού δικαίου, δηλ. το σωματείο (άρθρ. 78 επ. ΑΚ)¹⁰, το ίδρυμα (άρθρ. 108 επ. ΑΚ)¹¹ και τις επιτροπές εράνου (άρθρ. 122 επ. ΑΚ)¹². Επίσης, με ειδική διάταξη του Αστικού Κώδικα παρέχεται η δυνατότητα να αποκτήσει νομική προσωπικότητα και η αστική εταιρία (άρθρ. 784 ΑΚ)¹³.

2. Τα θεμελιώδη στοιχεία της έννοιας του νομικού προσώπου

Νομικό πρόσωπο κατά τον Αστικό Κώδικα είναι ένωση προσώπων ή σύνολο περιουσίας που οργανώνεται για την επιδίωξη (ή εξυπηρέτηση) ορισμένου σκοπού και αποκτά προσωπικότητα (ικανότητα δικαίου) με την τήρηση των όρων του νόμου (άρθρ. 61 ΑΚ)¹⁴. Επομένως, στην έννοια του νομικού προσώπου, ως αναγκαία εννοιολογικά στοιχεία, περιλαμβάνονται η ένωση προσώπων ή το σύνολο περιουσίας, η επιδίωξη ορισμένου σκοπού και η κτήση (νομικής) προσωπικότητας με την τήρηση των όρων του νόμου.

α) Βασικό, θεμελιώδες στοιχείο της έννοιας του νομικού προσώπου είναι η ύπαρξη *ένωσης προσώπων* ή *συνόλου (συγκέντρωσης) περιουσίας*¹⁵. Η ένωση προσώπων και το σύνολο περιουσίας συνιστούν τις δύο βασικές μορφές των νομικών προσώπων και αποτελούν κριτήριο σχετικής διάκρισής τους (βλ. και παρακ. 3, α). Δεν πρόκειται για μία

8. Βλ. *Μαριδάκη*, ΑιτΕκθ, ό.π., σ. 25· *Παπαντωνίου*, ό.π., § 18· *Αυγουστιανάκη*, ό.π., σ. 127 επ.

9. Βλ. ΣχΔΠρ 38 επ., Προχ 41 επ.· *Μαριδάκη*, ό.π., σ. 70 επ. Βλ. και ελβΑΚ 52 επ., ιταλΑΚ 11 επ.

10. Βλ. ΣχΔΠρ 48 επ., Προχ 52 επ.· *Μαριδάκη*, ό.π., σ. 81 επ. Βλ. και γερμΑΚ §§ 21 επ., ελβΑΚ 60 επ., ιταλΑΚ 14 επ.

11. Βλ. ΣχΔΠρ 81 επ., Προχ 87 επ.· *Μαριδάκη*, ό.π., σ. 98 επ. Βλ. και γερμΑΚ §§ 80 επ., ελβΑΚ 80 επ., ιταλΑΚ 14 επ.

12. Βλ. ΣχΔΠρ 95 επ., Προχ 101 επ.· *Μαριδάκη*, ό.π., σ. 105 επ. Πρβλ. ιταλΑΚ 39 επ.

13. Για τον προβληματισμό και τις επιφυλάξεις ως προς την αναγνώριση νομικής προσωπικότητας στην αστική εταιρία βλ. *Τριανταφυλλόπουλο*, ΣχΔιαγρΕν ΣχΑΚ/ΕνΔ, σ. 7· Πρκτ ΑναθΕπ, ό.π. σ. 50 επ.· ΑιτΕκθ, ό.π. σ. 232 επ. Με τη διάταξη ΑΚ 784 επιδιώκεται η διευκόλυνση της κτήσης νομικής προσωπικότητας στις αστικές εταιρίες που επιδιώκουν σκοπό οικονομικό, αλλά όχι εμπορικό. Βλ. *Μπαλή*, ΓενΑρχ, § 16· βλ. και παρακ. και σημ. 59.

14. Πρβλ. ΣχΔΠρ 38, Προχ 41, όπου υπήρχε επίσης ρητή αναφορά σε μόνιμες και οργανωμένες ενώσεις. Βλ. και ελβΑΚ 52.

15. Βλ. *Γαζή*, ΓενΑρχ Β/2 (1974), § 45 Ι 2· *Παπαστερίου*, ΓενΑρχ (2009), § 32 αρ. 3, 8 επ. Βλ. και γερμΑΚ §§ 21 επ., 80 επ., ελβΑΚ 52.

Πρώτο μέρος: Νομοθετικό Πλαίσιο και Αρχές Οργάνωσης των Νομικών Προσώπων

απλή συνάθροιση προσώπων ή συγκέντρωση περιουσίας αλλιά για μία οργανωμένη ενότητα¹⁶, με την οποία επιδιώκεται ορισμένος σκοπός. Η οργανωμένη αυτή ενότητα προϋποθέτει αναγκαία την ύπαρξη καταστατικού ή οργανισμού (βλ. άρθρ. 63, 79 επ., 108 επ., 123 ΑΚ), ενώ η διάρκεια ή μονιμότητα της οργάνωσης ποικίλει κατά περίπτωση¹⁷.

β) Πρόσθετο στοιχείο της έννοιας του νομικού προσώπου είναι η επιδίωξη ορισμένου σκοπού¹⁸. Ο επιδιωκόμενος σκοπός αποτελεί μάλιστα τον λόγο σύστασης και λειτουργίας του νομικού προσώπου¹⁹. Λόγω της ιδιαίτερης σημασίας του σκοπού του νομικού προσώπου, ο σκοπός αυτός πρέπει να προσδιορίζεται στη συστατική πράξη και στο καταστατικό ή τον οργανισμό του (άρθρ. 80 αρ. 1, 110 § 1 ΑΚ· πρβλ. και άρθρ. 123 ΑΚ σε συνδ. με άρθρ. 122). Εξάλλου, με ειδικές διατάξεις ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη μεταβολή του σκοπού (άρθρ. 100, 120 ΑΚ), καθώς και με τις συνέπειες στις περιπτώσεις εκπλήρωσης, εγκατάλειψης ή ματαίωσης του σκοπού (άρθρ. 105 αρ. 2, 118 αρ. 1 ΑΚ), παρέκκλισης από τον προβλεπόμενο σκοπό ή παρανομίας, ανηθικότητας ή αντίθεσης του σκοπού προς τη δημόσια τάξη (άρθρ. 105 αρ. 3, 118 αρ. 2 ΑΚ) κλπ.

Οι σκοποί των νομικών προσώπων μπορεί να είναι πολλοί και ποικίλοι: μη κερδοσκοπικοί (όπως ιδεολογικοί, πολιτικοί, θρησκευτικοί κλπ) ή κερδοσκοπικοί (πρβλ. άρθρ. 78 ΑΚ, 12 Σ· βλ. και παρακ. 3, β, ββ), δημόσιοι, κοινωφελείς ή ιδιωφελείς (πρβλ. άρθρ. 121, 122 ΑΚ, 12 § 5, 109 Σ) κλπ. Ανάλογα με το είδος του νομικού προσώπου, προσδιορίζονται ειδικότερα στον νόμο οι επιτρεπόμενοι σκοποί (βλ. π.χ. άρθρ. 78, 784 ΑΚ), έτσι ώστε συνήθως ο επιδιωκόμενος σκοπός επιδρά καθοριστικά στην επιλογή του κατάλληλου είδους νομικού προσώπου²⁰.

γ) Τελευταίο στοιχείο της έννοιας του νομικού προσώπου είναι η *κτήση νομικής προσωπικότητας* με την *τήρηση των διατυπώσεων (όρων) του νόμου*²¹. Το στοιχείο μάλιστα αυτό διακρίνει τα νομικά πρόσωπα από άλλες ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα (π.χ. άρθρ. 741 επ. ΑΚ).

Ο τρόπος κτήσης (ή αναγνώρισης) της νομικής προσωπικότητας αποτελεί σημαντικό ζήτημα, το οποίο απασχόλησε και τη Συντακτική Επιτροπή του Αστικού Κώδικα²². Σχετι-

16. Βλ. και ΣχΔΠρ 38, Πρσχ 41· *Μαριδάκη*, ΑιτΕκθ ΣχΑΚ/ΔΠρ, σ. 70.

17. Βλ. *Παπαστερίου*, ό.π., αρ. 8 επ. Βλ. και ΣχΔΠρ 38, Πρσχ 41· *Μαριδάκη*, ό.π.

18. Βλ. *Γαζή*, ΓενΑρχ Β/2 (1974), § 45 Ι 2· *Παπαστερίου*, ΓενΑρχ (2009), § 32 αρ. 11 επ.· *Φίλιο*, ΓενΑρχ (2006), § 26 Α. Βλ. και *Μαριδάκη*, ΑιτΕκθ, ό.π., σ. 69. Για τα επιμέρους νομικά πρόσωπα βλ. και άρθρ. 78, 108, 122, 784 ΑΚ. Ειδικά για το ίδρυμα, για το οποίο δεν προσδιορίζεται στον νόμο ειδικότερα ο επιδιωκόμενος σκοπός (βλ. άρθρ. 108 ΑΚ), βλ. και *Πελλήνη-Παπαγεωργίου*, Το ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου (1993), σ. 19 επ., 103 επ. μ.π.π.

19. Βλ. *Γαζή*, ό.π.· *Παπαστερίου*, ό.π., αρ. 11.

20. Βλ. και *Παπαστερίου*, ό.π., αρ. 13.

21. Βλ. *Μαριδάκη*, ΑιτΕκθ, ό.π., σ. 70· *Παπαστερίου*, ΓενΑρχ (2009), § 32 αρ. 14 επ.· *Φίλιο*, ΓενΑρχ (2006), § 26 Α. Πρβλ. και Σ 12 § 1.

22. Βλ. *Μαριδάκη*, ΣχΔιαγρΓΑ ΣχΑΚ/ΓΑ, σ. 18 επ. και ΑιτΕκθ ΣχΑΚ/ΔΠρ, σ. 82.

κά έχουν αναπτυχθεί διάφορα συστήματα²³, όπως το σύστημα της *ελεύθερης σύστασης* νομικού προσώπου (ιδίως της ελεύθερης σωματειακής ένωσης)²⁴, το σύστημα της *τήρησης των νόμιμων διατυπώσεων* (κανονιστικό σύστημα· Normativsystem)²⁵, καθώς και το σύστημα της *παραχώρησης* (παραχωρητικό σύστημα· Konzessionssystem)²⁶. Στον Αστικό Κώδικα οι προϋποθέσεις κτήσης της νομικής προσωπικότητας προσδιορίζονται ανάλογα με το είδος του νομικού προσώπου (βλ. και παρακ. 3, α): Σε ορισμένες περιπτώσεις γίνεται δεκτό το σύστημα της *τήρησης των νόμιμων διατυπώσεων* (κανονιστικό σύστημα), όπως π.χ. για τη σύσταση σωματείου, οπότε απαιτείται επιπλέον η εγγραφή του σε ειδικό δημόσιο βιβλίο (άρθρ. 78 ΑΚ)²⁷, ενώ σε άλλες περιπτώσεις υιοθετείται το σύστημα της *παραχώρησης*, όπως π.χ. για τη σύσταση ιδρύματος ή ερανικής επιτροπής, οπότε απαιτείται η έκδοση διατάγματος (άρθρ. 108 επ., 122 επ. ΑΚ)²⁸.

Η κτήση της νομικής προσωπικότητας έχει ως συνέπεια την αντιμετώπιση πλήεν του νομικού προσώπου ως αυτοτελούς υποκειμένου δικαίου, με προσωπικότητα (ικανότητα δικαίου· βλ. και άρθρ. 61 ΑΚ) ανεξάρτητη από τα πρόσωπα που μετέχουν στη συγκρότηση ή τη λειτουργία του (αρχή της αυτοτέλειας ή του χωρισμού)²⁹. Επίσης, το δίκαιο απονέμει στο νομικό πρόσωπο δικαιοπρακτική ικανότητα (άρθρ. 70 ΑΚ), καθώς και ικανότητα προς καταλογισμό ευθύνης (άρθρ. 71 ΑΚ). Οι συνέπειες αυτές της νομικής προσωπικότητας υπερβαίνουν τα όρια της έννοιας του νομικού προσώπου και αποτελούν αντικείμενο αυτοτελούς εξέτασης στις σχετικές ενότητες.

23. Βλ. *Μαριδάκη*, ό.π.· *Γαζή*, ΓενΑρχ Β/2 (1974), § 46 Ι 3· *Σημαντήρα*, ΓενΑρχ (1988), αρ. 491· *Παπαντωνίου*, ΓενΑρχ (1983), § 34· *Σπυριδάκη*, ΓενΑρχ Α' (2007), αρ. 96.5· *Παπαστερίου*, ό.π., § 38 αρ. 15· *Φίλιο*, ό.π. § 26 Α, § 27 Α ΙΙ.

24. Βλ. ελβΑΚ 52,2, 60· *Μαριδάκη*, ΣχΔιαγρΓΑ, ό.π., σ. 18 επ. Βλ. και *Καράκωστα*, ΑΚ 61 αρ. 643, όπου χαρακτηρίζεται και ως σύστημα ελεύθερης διάπλησης των νομικών προσώπων.

25. Βλ. γερμΑΚ § 21· *Μαριδάκη*, ό.π. Βλ. και ελβΑΚ 52,1, 81.

26. Βλ. γερμΑΚ §§ 22, 80· πρβλ. και ιταλΑΚ παθ. άρ. 12.

27. Βλ. και άρθρο 784 ΑΚ για την αστική εταιρία με νομική προσωπικότητα, για τη σύσταση της οποίας απαιτείται η τήρηση των όρων δημοσιότητας που προβλέπονται για τις ομόρρυθμες εμπορικές εταιρίες.

28. Κατά τη σύσταση ιδρύματος ή ερανικής επιτροπής, με την έκδοση διατάγματος ελέγχεται όχι μόνο η νομιμότητα αλλιά και η σκοπιμότητα σύστασης, κυρίως επειδή στις περιπτώσεις αυτές επιδιώκονται σκοποί που ανάγονται συνήθως σε ζητήματα πολιτικής του κράτους, καθώς επίσης αποσύρονται κεφάλαια από την ελεύθερη κυκλοφορία. Βλ. *Μπαλή*, ΓενΑρχ, § 17, Β-Γ· *Κρητικό*, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, άρθρ. 108 αρ. 3· *Σπυριδάκη*, ό.π. αρ. 105.1· *Πελλήνη-Παναγεωργίου*, ό.π. (σημ. 18), σ. 51 επ.· *Απ. Γεωργιάδη*, ΓενΑρχ (2002), § 17 αρ. 8 μ.π.π., § 18 αρ. 3.

29. Βλ. *Γαζή*, ό.π. § 45 Ι 2· *Σημαντήρα*, ό.π., αρ. 442· *Σπυριδάκη*, ό.π., αρ. 82· *Απ. Γεωργιάδη*, ό.π., § 13 αρ. 4. Για την ένωση προσώπων προς επιδίωξη ορισμένου σκοπού, η οποία δεν έχει νομική προσωπικότητα, εφαρμόζονται οι διατάξεις για την εταιρία (βλ. ΑΚ 107, 741 επ.). Πρβλ. και ΣχΔΠρ 79, Πρox 84.